

1928-1931

Η ΜΑΡΙΑ ΑΦΗΣΕ το μαχαίρι που χρησιμοποιούσε δίπλα στο καλάθι με τα χορταρικά και πήγε από την κουζίνα στην μπροστινή σάλα. Ποιος θα χτυπούσε την εξώπορτα; Δεν υπήρχαν τέτοιες τυπικότητες στη μικρή τους κοινότητα, εκτός αν ήταν ο παπάς της ενορίας. Αναστέναξε από δυσφορία στην προοπτική να σπαταλήσει το πρωινό της υποκρινόμενη ότι μετανοούσε για κάτι που ευχαρίστως θα ξανάκανε.

«Μπαμπά!» Η Μαρία ένιωσε την καρδιά της να χτυπάει πιο γρήγορα και το πρόσωπό της να χλομιάζει. «Έπαθε τίποτα η μάνα;»

Ο Γιάννης κούνησε το κεφάλι του. «Θέλω να σου μιλήσω. Να 'ρθω μέσα;»

Η Μαρία άνοιξε διάπλατα την πόρτα και του έδειξε μια καρέκλα μπροστά στο τραπέζι. «Να σου ψήσω καφέ;»

Ο Γιάννης κούνησε ξανά το κεφάλι του. Δεν ήξερε πώς ν' αρχίσει. Δε συνήθιζε να ζητάει συγγνώμη. «Σκεφτόμουν, κόρη μου, ότι μάλλον φάνηκα πολύ σκληρός απέναντί σου. Δεν είσαι κακό κορίτσι».

Τα μάτια της Μαρίας γέμισαν δάκρυα. «Λυπάμαι πολύ που σε πίκρανα, μπαμπά. Αλλά δε μετανιώνω για το μωρό», πρόσθεσε θαρρετά, φέρνοντας το χέρι στη φουσκωμένη κοιλιά της.

Ο Γιάννης ανασήκωσε τους ώμους. «Ό,τι έγινε έγινε. Είναι καλός μαζί σου ο Μπάμπης;»

«Και βέβαια! Αγαπιόμαστε αληθινά, μπαμπά, κι η Κασσιανή μού άνοιξε την αγκαλιά της».

«Κι έτσι έπρεπε να κάνει». Ο Γιάννης ανακάθισε νευρικά στην καρέκλα του αναλογιζόμενος την αντιπαράθεσή του με τη μητέρα του Μπάμπη, η οποία του ξεφούρνισε ό,τι ήξερε για το παρελθόν του. «Θα μιλήσω στον πατέρα Θεοδωράκη και θα κανονίσω να επισημοποιήσει την ένωσή σας – για χάρη του παιδιού», πρόσθεσε.

Η Μαρία ξεροκατάπιε, νιώθοντας τον κόμπο στο λαιμό της να μεγαλώνει. «Θα σ' ευγνωμονούσαμε, πατέρα».

«Καλά, όχι τίποτα φανταχτερό, εννοείται. Μην περιμένεις τις συνηθισμένες γιορτές και τα πανηγύρια, μόνο εσύ κι ο Μπάμπης κάποια στιγμή που να βολεύει τον παπά. Έτσι θα ησυχάσει κι η μάνα σου».

«Σ' ευχαριστώ, μπαμπά». Η Μαρία δεν μπορούσε να συγκρατήσει άλλο τα δάκρυά της.

«Άντε, να πηγαίνω τότε». Ο Γιάννης σηκώθηκε από το τραπέζι. «Πάρε τον Μπάμπη κι ελάτε κάτω αύριο το απόγευμα να δείτε τι κανόνισα».

«Αλήθεια το λες, μπαμπά; Μπορούμε να έρθουμε στο κτήμα;»

Ο Γιάννης έγνεψε καταφατικά. «Καλύτερα να 'χεις κάποιον μαζί σου όταν δεις τη μάνα σου».

«Ω μπαμπά μου!» Η Μαρία τύλιξε τα μπράτσα της γύρω από το λαιμό του πατέρα της και φίλησε το αργασμένο μάγουλό του. «Σ' ευχαριστώ!»

Εκείνος τη χτύπησε μαλακά στον ώμο. «Κάλλιο να σβήσουμε το παρελθόν κι όσες βαριές κουβέντες ειπώθηκαν πάνω στα νεύ-

ρα. Είστε κι οι δυο ευπρόσδεκτοι». Η Μαρία έλυσε τα χέρια της από το σβέρκο του. «Το λοιπόν, πάω τώρα. Έχω και δουλειές να κάνω».

Η Μαρία στάθηκε στο κατώφλι και κοίταζε τον πατέρα της να ανηφορίζει το λοφάκι προς τον καρδόδρομο. Μπορούσε να μαντέψει πόσο βαρύ του είχε πέσει, περήφανος όπως ήταν, να την επισκεφτεί, κι αναρωτήθηκε τι προκάλεσε αυτή την απίστευτη μεταστροφή· ίσως τα παρακάλια της κατάκοιτης μητέρας της να έπιασαν τόπο τελικά. Έκλεισε την πόρτα κι έγειρε πάνω της, παίρνοντας βαθιά ανάσα. Έπρεπε να βρει τον Μπάμπη και να του πει τα καλά μαντάτα. Ο μπαμπάς της την είχε συγχωρέσει.

Την ίδια στιγμή, παρακολουθώντας τον αγρότη να φεύγει από την άκρη του περιβολιού, η Κασσιανή χαμογέλασε σφιγμένα. Δυο σταράτες κουβέντες απ' αυτήν –και μερικές υπόγειες απειλές ίσως–, και να που λογικεύτηκε το αγύριστο κεφάλι.

Η Μαρία και ο Μπάμπης πήγαν στο κτήμα πιασμένοι χέρι χέρι. Ήταν κι οι δυο νευρικοί, αβέβαιοι για την υποδοχή που θα τους επιφύλασσαν, παρά την επίσκεψη από τον πατέρα της Μαρίας.

«Μήπως να περιμένω έξω;» ρώτησε ο Μπάμπης.

Η Μαρία κούνησε αρνητικά το κεφάλι της. «Ο μπαμπάς είπε ότι είμαστε κι οι δυο ευπρόσδεκτοι». Άνοιξε την πόρτα της κουζίνας κι αμέσως τους τύλιξε η ευωδιά από το γιουβέτσι.

Η Άννα σήκωσε το βλέμμα από τον πάγκο και το λάχανο που έκοβε για το τραπέζι. Χαμογέλασε. «Μου 'πε ο μπαμπάς ότι θα 'ρχόσασταν κι ετοιμάσα αρκετό για όλους».

Η Μαρία αγκάλιασε την αδερφή της. «Αχ, δεν ξέρεις πόσο χαίρομαι. Τώρα θα μπορώ να επισκέπτομαι τη μαμά όποτε θέλω, αντί να έρχομαι κρυφά όταν λείπει στα χωράφια ο μπαμπάς».

«Έλα μέσα να της το πεις. Ο μπαμπάς τής είπε ότι θα ερχόσασταν, αλλά δεν είμαι σίγουρη ότι τον πίστεψε».

Η Μαρία προχώρησε στη σάλα και ο Μπάμπης την ακολούθησε διστακτικά, καθώς δεν ήταν ακόμα σίγουρος για την υποδοχή που τους επιφύλασσαν. Η Μαρία πήγε κατευθείαν στη μητέρα της και τη φίλησε σταυρωτά.

«Συγγνώμη που δεν ήρθα το πρωί, όπως συνήθως, αλλά η Άννα μού είπε ότι ήξερες απ' τον πατέρα πως θα ερχόμασταν το απόγευμα. Πώς είσαι σήμερα;»

Η Μαρία άπλωσε το χέρι στην κόρη της, ενώ το άλλο ακουμπούσε ανήμπορο στην ποδιά της. «Χαίρομαι που σας βλέπω και τους δυο». Μασούσε κάπως τις συλλαβές εξαιτίας του εγκεφαλικού που είχε πάθει πρόσφατα, ωστόσο το καλωσόρισμα ήταν θερμό. «Είμαι τα ίδια όπως πάντα».

«Πού είναι ο μπαμπάς;»

«Θα γυρίσει όπου να 'ναι. Περίμενε έξω, κι όταν σας είδε να έρχεστε πήγε να φέρει τον παπα-Θεοδωράκη».

Η Μαρία στράφηκε στον Μπάμπη κι έκανε μια γκριμάτσα. «Ελπίζω να μη μας κάνει κήρυγμα όλο το βράδυ. Γιώργο, Στέλιο, τι κάνετε; Χρόνια και ζαμάνια».

Οι αδελφοί της την κοίταζαν. Ο Στέλιος παρατηρούσε έκπληκτος τη φουσκωμένη κοιλιά της. «Πολύ χόντρυνες», παρατήρησε.

«Και βέβαια χόντρυνα, αφού είμαι έγκυος».

Ο Γιώργος σκούνησε το μικρότερο αδερφό τους. «Ανυπομονώ να γίνω θεός, και ξέρω ότι κι η μάνα ανυπομονεί να γίνει γιαγιά...»

Η Μαρία ψαχούλεψε στα τυφλά κι έπιασε το χέρι του Μπάμπη. Ένωθε άβολα, ένωθε σαν ξένη στο σπίτι όπου γεννήθηκε κι έζησε και τα δεκαοχτώ χρόνια της ζωής της.

«Ήρθε κι ο πατέρας», ανήγγειλε η Άννα, δηλώνοντας το προφανές, μόνο και μόνο για να διαλύσει την ένταση στο δωμάτιο. «Καλησπέρα, πάτερ».

Ο κοντόχοντρος παπα-Θεοδωράκης, που εκτελούσε και καθήκοντα δασκάλου στο χωριό, μπήκε στη σάλα και σάρωσε με τη ματιά του τη Μαρία και τον Μπάμπη πριν πλησιάσει τη γυναίκα στην καρέκλα.

«Καλησπέρα, Μαρία. Ελπίζω να σε βρίσκω καλά». Μιλούσε αργά και δυνατά, λες και η γυναίκα βαριάκουγε.

«Πολύ καλά, ευχαριστώ, πάτερ. Η Άννα είναι σπουδαία νοσοκόμα».

Ο παπα-Θεοδωράκης ένευσε. «Χαίρομαι που το ακούω. Μια καλή θυγατέρα έχει χρέος να φροντίζει τους γονιούς της στην αρρώστια». Τα έντονα, μπηρμπλωτά μάτια του καρφώθηκαν στη Μαρία, που πρότεινε εριστικά το πιγούνι της.

«Θα πεις κάτι, πάτερ; Έχω να σε κεράσω κρασί ή κονιάκ. Τι προτιμάς;» Ο Γιάννης άνοιξε το ντουλάπι κι άρχισε να ψάχνει ανάμεσα σε διάφορα μπουκάλια.

Ο κληρικός έγλειψε τα χείλη του. «Ένα κονιάκ θα το 'πινα ευχαρίστως». Δεν του δινόταν κάθε μέρα η ευκαιρία να γευτεί τέτοια πολυτέλεια.

«Φέρε ποτήρια, Άννα, και μετά τακτοποιούμε τη δουλειά μας».

Η Άννα κίνησε πειθήνια προς την κουζίνα· στην πόρτα κοντοστάθηκε κι έγενεψε στα αγόρια να την ακολουθήσουν.

Ο Γιώργος κατάλαβε αμέσως και πετάχτηκε όρθιος. «Έλα, Στέλιο. Πρέπει να ρίξουμε μια ματιά στο γάιδαρο».

«Άντε μόνος σου, δε με χρειάζεσαι εμένα».

Ο Γιώργος τράβηξε τον αδερφό του από το μανίκι. «Έλα που σου λέω, σε χρειάζομαι». Τον πήγε σέρνοντας σχεδόν στην κου-

ζίνα, οπότε στάθηκε και του ψιθύρισε στο αφτί: «Ο μπαμπάς θέλει να μείνει λίγο μόνος μαζί τους. Πάμε έξω, και θα σου εξηγήσω».

Η Άννα επέστρεψε με τρία ποτήρια και τα άφησε δίπλα στον αγκώνα του πατέρα της πριν κάνει μεταβολή και γυρίσει στην κουζίνα, κλείνοντας καλά την πόρτα πίσω της.

Ο Γιάννης γέμισε τα ποτήρια με κονιάκ κι άφησε το μπουκάλι κάτω, δίπλα στο πόδι της καρέκλας του. Ήξερε ότι ο παπα-Θεοδωράκης ήταν ικανός να το αδειάσει, αλλά δε θα το επέτρεπε. Τα ποτήρια θα ξαναγέμιζαν στο τέλος της σύναξης.

Ξερόβηξε για να καθαρίσει το λαιμό του. «Ο παπα-Θεοδωράκης ξέρει γιατί του ζήτησα να έρθει εδώ σήμερα. Δέχτηκε να πει δυο λόγια ευλογίας και να σας δώσει ένα χαρτί που να σας κηρύσσει επίσημα παντρεμένους».

«Ευχαριστούμε, κύριε. Ευχαριστούμε, πάτερ». Ήταν η πρώτη φορά που μιλούσε ο Μπάμπης.

Ο κληρικός τού έριξε μια βλοσυρή ματιά. «Πάνε βδομάδες που δε σε έχω δει στην εκκλησία, νεαρέ. Δεν ένιωθες την ανάγκη να έρθεις να ζητήσεις συγχώρεση για το αμάρτημά σου;»

Το πρόσωπο του Μπάμπη έγινε κατακόκκινο. «Ήξερα ότι δε θα χαιρόταν ο κύριος Χριστοφοράκης αν μ' έβλεπε. Δεν ήθελα να τον φέρω σε δύσκολη θέση».

«Νομίζεις ότι υπάρχει πιο δύσκολη θέση απ' αυτή που τον έχεις φέρει ήδη, νεαρέ; Τέλος πάντων, στο μέλλον θέλω να σε βλέπω τακτικά».

«Ναι, πάτερ».

«Κι εσένα, Μαρία. Γιατί κι εσύ αμάρτησες».

«Προσευχήθηκα ολόψυχα κι αμέτρητες φορές για συγχώρεση, πάτερ».

«Για συγχώρεση ή για εξομάλυνση της κατάστασης;» Ο παπα-

Θεοδωράκης ύψωσε ερωτηματικά τα φρύδια του. Η Μαρία δεν απάντησε.

Ο Γιάννης ξερόβηξε ξανά. «Συμφώνησες να πεις τα λόγια που θα σφραγίσουν το γάμο τους, πάτερ».

Εκείνος ένευσε αργά. «Συμφώνησα, αλλά μερικές ευχές και ένα χαρτί δεν τους απαλλάσσουν». Δεν πρόσθεσε βέβαια ότι η γενναιόδωρη δωρεά από τον πατέρα της Μαρίας διέλυσε στη στιγμή όλες τις αναστολές του. «Υποθέτω ότι νοιάζεστε πραγματικά ο ένας για τον άλλο, όπως πρέπει να κάνουν οι νέοι που επιθυμούν να έλθουν εις γάμου κοινωνία...»

Ο Μπάμπης έγνεψε. «Αγαπώ πολύ τη Μαρία και υπόσχομαι ότι θα τη φροντίζω όσο καλύτερα μπορώ για πάντα». Έπιασε σφιχτά το χέρι της στο δικό του. «Όσο ζω θα σ' αγαπώ, Μαρία».

«Κι εσύ, Μαρία; Αισθάνεσαι το ίδιο;»

«Ναι, πάτερ».

«Πολύ καλά. Κηρύσω, λοιπόν, την ένωσή σας καθαγιασμένη στα μάτια της εκκλησίας». Ο παπάς έβγαλε ένα χαρτί από την εσωτερική τσέπη του ράσου του και το έδωσε στον Μπάμπη. «Αυτό θα σας εξασφαλίσει κάποια υπόληψη. Δηλώνει ότι είστε νόμιμα παντρεμένοι». Άδειασε την τελευταία γουλιά κονιάκ από το ποτήρι του κι έψαξε τριγύρω το μπουκάλι.

Ο Γιάννης τού το γέμισε κι έπειτα σήκωσε και το δικό του. «Σ' ευχαριστώ, πάτερ. Ας πούμε τώρα στην υγεία και στην ευτυχία του νεαρού ζευγαριού».

Ο παπάς και ο Γιάννης κατέβασαν μονορούφι το δυνατό ποτό, ενώ ο Μπάμπης ήπιε μια μικρή γουλιά. Δίπλωσε το χαρτί που του είχε δώσει ο ιερέας και το έβαλε προσεκτικά στην εσωτερική τσέπη του σακακιού του. «Ευχαριστώ. Σας είμαι ευγνώμων, κι οι δυο σας είμαστε ευγνώμονες». Ο Μπάμπης ήπιε άλλη μια γουλιά κονιάκ.

Ο παπα-Θεοδωράκης κοίταξε λυπημένα το άδειο ποτήρι του,

το οποίο δεν επρόκειτο να ξαναγεμίσει. Σηκώθηκε απρόθυμα κι αντάλλαξε χειραψία με το νοικοκύρη του σπιτιού. «Σας εύχομαι καλό βράδυ, λοιπόν, και σας αφήσω να απολαύσετε το δείπνο με την οικογένεια». Κοντοστάθηκε, ελπίζοντας να του ζητήσουν να καθίσει μαζί τους.

«Μαρία, πες στην Άννα ότι ο παπα-Θεοδωράκης φεύγει», είπε ο Γιάννης, κι ο παπάς δεν είχε άλλη επιλογή παρά να προχωρήσει προς την πόρτα.

Η Άννα καθόταν στην καρέκλα και παρακολουθούσε την αδερφή της να θηλάζει το νεογέννητο μωρό της. Ένωθε ένα ρίγος περηφάνιας. Εκείνη την είχε ξεγεννήσει. Η πρώτη της γέννα! Είναι αλήθεια πως ήταν παρούσα και η Χήρα, και μπορούσε να της ζητήσει τη συμβουλή της κάθε στιγμή αβεβαιότητας. Είχε ελέγξει πόσο συχνά έρχονταν οι πόνοι της Μαρίας, είχε ακουμπήσει μαλακά το χέρι της πάνω στο τοιτωμένο δέρμα της κοιλιάς της κι είχε νιώσει το παιδί από κάτω, με το κεφάλι του στην κατάλληλη θέση. Από κείνη τη στιγμή, δεν μπορούσε να κάνει και πολλά πέρα από το να περιμένει και να παρακινεί τη Μαρία να σπρώξει πιο δυνατά.

Το μικρό, τέλειο κεφαλάκι ξεπρόβαλε τελικά, και η Άννα ένωσε να την πλημμυρίζει ένα κύμα συγκίνησης. Στήριξε προσεκτικά το κεφαλάκι, ώσπου με μια τελική ώθηση το μικρούλικο κοριτσάκι βρέθηκε ξαπλωμένο στο σεντόνι, ανάμεσα στα πόδια της μητέρας του.

«Πρώτα βεβαιώσου ότι το παιδί ανασαίνει», τη συμβούλεψε η Χήρα Σιγούρη, και η Άννα καθάρισε τη μύτη και το στόμα από τη βλέννα και είδε την κυανή απόχρωση να αντικαθίσταται από μια πιο φυσιολογική χλομάδα. «Τώρα κράτα το ψηλά

και χτύπα το στον πεινούλη». Η Άννα το έκανε κι ένιωσε απύθμενη ανακούφιση όταν το μωρό πήρε βαθιά ανάσα κι έμπηξε τα κλάματα.

Έπειτα, πολύ προσεκτικά, η Άννα έκοψε το λώρο, φροντίζοντας να μην πέσει στο πάτωμα, κι απίθωσε το νεογέννητο στο στήθος της Μαρίας. Όσο η αδερφή της και ο Μπάμπης θαύμαζαν το βλαστάρι τους, η Άννα έκανε απαλά μαλάξεις στην κοιλιά της Μαρίας για να βγει ο πλακούντας, κι έπειτα τον έλεγε μαζί με τη Χήρα για να βεβαιωθεί ότι ήταν ολόκληρος. Τελικά, αφού έπλυνε το βρέφος και την αδερφή της, μπορούσε πια να χαλαρώσει.

Η Χήρα κοίταξε γύρω της το δωμάτιο. Δεν ήταν ανάγκη να μείνει άλλο. Μπορούσε να γυρίσει στο σπίτι της και να κοιμηθεί την υπόλοιπη νύχτα. «Είσαι έτοιμος να με πας πίσω, Μπάμπη;»

Ο Μπάμπης είχε δανειστεί το γάιδαρο του πεθερού του για να φέρει τη γερόντισσα στο κτήμα, αφού ήταν πολύς ο δρόμος για να τον κάνει με τα πόδια μονάχη της.

«Θα σε πάω εγώ», προσφέρθηκε η Άννα. «Έτσι δε θα αναγκαστεί ο Μπάμπης να κάνει διπλό δρόμο. Η Μαρία δε με χρειάζεται άλλο εδώ. Το μόνο που χρειάζεται είναι λίγος ύπνος, και η Κασσιανή μπορεί να έχει το νου της στο μωρό».

Εκείνη ένευσε ζωηρά. Ανυπομονούσε να πάρει στην αγκαλιά της το μικροσκοπικό νέο μέλος της οικογένειας.

«Θα ξανάρθω αύριο να δω πώς είσαι, αλλά δεν πιστεύω να έχεις κανένα πρόβλημα. Θα πω στη μαμά πόσο όμορφη είσαι, κι εσύ τη φέρνεις κάτω να της τη δείξεις την άλλη βδομάδα».

Η Μαρία χαμογέλασε νυσταγμένη. Η ώρα που φοβόταν περισσότερο απ' οτιδήποτε είχε έρθει και είχε περάσει – ευτυχώς, χωρίς παρατράγουδα.

Η Μαρία ακούμπησε την κόρη της στο μπράτσο που μπορούσε να κουνήσει η μητέρα της και στάθηκε δίπλα, μήπως γλιστρούσε το παιδί.

«Δεν είναι κούκλα;» Η Μαρία έφτυσε πάνω από τον ώμο της για να ξορκίσει το κακό μάτι. «Κι είναι τόσο καλόβολη. Δεν κλαίει σχεδόν ποτέ – εκτός αν πεινάει ή έχει λερωθεί ή έχει φούσκωμα ή κάτι τέτοιο».

Ο Μπάμπης πάλεψε να συγκρατήσει ένα χαμόγελο. Ο ίδιος είχε την εντύπωση ότι η κόρη του δε σταματούσε το κλάμα, ιδιαίτερα στη διάρκεια της νύχτας.

«Γιατί δεν τη βγάλατε Μαρία;»

«Ο Μπάμπης σκέφτηκε το όνομα. Είναι μισό το δικό σου και λίγο της μητέρας του».

«Μπορούσατε να πείτε αυτή Μαρία και την επόμενη Κασσιανή», επέμεινε η γιαγιά.

«Κι αν στο εξής κάνω μόνο αγόρια; Κάποιο απ' όλα θα αισθανόταν πολύ γελοίο με κοριτσιίστικο όνομα... Εξάλλου, δε θέλαμε κι άλλη Μαρία», επισήμανε η Μαρία. Το περίμενε ότι η μητέρα της θα δυσανασχετούσε που έσπασε την παράδοση. «Μη θυμώεις, μαμά. Είναι ωραίο όνομα».

«Μαρίζα. Δεν είμαι σίγουρη. Θα μου πάρει καιρό να το συνηθίσω. Μπορούσατε να τη βγάλετε Άννα, αν το προτιμούσατε».

Πεισματάρια από τη φύση της, η Μαρία σούφρωσε τα χείλη της. «Δε θέλαμε να τη βγάλουμε Άννα. Άννα λένε την αδερφή μου. Αυτή είναι η κορούλα μας. Είναι πολύ ξεχωριστή κι έπρεπε να έχει ένα πολύ ξεχωριστό όνομα. Είναι η Μαρίζα».

«Κι ο παπα-Θεοδωράκης; Πώς αντέδρασε όταν του το είπατε;»

«Έκανε τάχαμου ότι δεν ήξερε πώς γράφεται, κι έτσι του το έγραψα εγώ και σιγουρεύτηκα ότι το αντέγραψε σωστά. Είναι η